

Antoni Kantecki

Witold Karpyza – kronikarz ziemi wołkowyskiej

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 2, 264-267

1995

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Antoni Kantecki
Gorzów Wlkp.

WITOLD KARPYZA - KRONIKARZ ZIEMI WOŁKOWYSKIEJ

Do Gorzowa przyjechał w roku 1945 w grupie repatriantów z ziemi wołkowyskiej. Pracę zawodową podjął w Miejskim Gimnazjum w Gorzowie, gdzie uczył rysunku. Wkrótce, nie przerywając pracy zawodowej, rozpoczął studia matematyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku, gdzie uzyskał dyplom nauczyciela matematyki. W latach 1947-48 pełnił funkcję komendanta hufca ZHP. Zorganizował też w Gorzowie oddział PTTK i był jego pierwszym prezesem. Za dyrekcji Aleksandra Gąsowskiego pisał recenzje teatralne.

Od roku 1950 pracuje w Liceum Pedagogicznym jako nauczyciel. Gdy harcerstwo utraciło swą samodzielność organizacyjną i zostało oderwane od wieloletniej tradycji, odchodzi z tego ruchu, powracając w roku 1956, gdy ponownie powstał Związek Harcerstwa Polskiego. Założył wtedy drużynę, z którą przemierzył Polskę wzdłuż i wszerz. Ostatnie trzy lata swej zawodowej pracy, gdy w roku 1970 zlikwidowano Liceum Pedagogiczne, spędził w Zespole Szkół Gastronomicznych, skąd po 37 latach pracy zawodowej przeszedł na emeryturę. Potem przez pewien czas pracował w niepełnym wymiarze godzin w Wojewódzkiej Bibliotece Pedagogicznej. W roku 1993 ukończył 80 lat, ale nadal pracuje nad dziełem swego życia: wielotomowym opracowaniem dziejów miasta i powiatu wołkowyskiego, współpracując jednocześnie z kilkoma redakcjami pism podejmujących tematykę kresową. Prace te są bogato ilustrowane fotografiami i rysunkami przez niego wykonanymi.

Zdolności plastyczne odziedziczył po ojcu. Ukończył trzyletnie studium rysunku w Liceum Krzemienieckim. Cykl około 100 rysunków przedstawiających zabytki architektury powiatu wołkowyskiego, po wy-

korzystaniu ich kopii w historycznych opracowaniach, przekazał Muzeum Narodowemu w Warszawie.

Zainteresowania historią pojawiły się dość przypadkowo. W miasteczku Rosi w ziemi wołkowyskiej, gdzie był nauczycielem, znalazł na stercie śmieci książkę obdartą z okładek, w której znajdowała się historia okolicy. Porwała go bogata przeszłość tej ziemi. Pierwszy tom swej wielkiej monografii miasta i powiatu wołkowyskiego napisał w latach wojny. Następne tomy powstały w Gorzowie.

Na własny koszt, podczas wakacji i ferii wyjeżdżał do Warszawy, Krakowa, Wrocławia, Poznania i innych miast, gdzie w bibliotekach i archiwach gromadził materiały do swych opracowań. Nawiązał korespondencje z dziesiątkami dawnych i obecnych mieszkańców tego obszaru. Kilka razy wakacje spędzał za Bugiem wędrując ze szkicownikiem, wertując książki parafialne, przeprowadzając wywiady. Oprócz tomów monografii napisał cztery tomy wspomnień, które złożył w Ossolineum. Od lat powojennych prowadzi dziennik.

Związek Nauczycielstwa Polskiego w Gorzowie opublikował w technice kserograficznej pięknie oprawiony album: Zabytki Powiatu Wołkowyskiego w bibliofilskim nakładzie 14 egzemplarzy. Obecnie trwają prace przy wydaniu tego zbioru przez Ziomkostwo wołkowyszczańskie działające w Gdańsku. Rysunki Karpyzy znajdują się także w renomowanych wydawnictwach i wielu czasopismach i gazetach.

Ogrom historycznych dokonań Witolda Karpyzy czeka na swego wydawcę.

Spis opracowań Witolda Karpyzy (w maszynopisie) znajdujących się w domu Autora

1. Dzieje miasteczka Roś, – stron 188.
2. Dzieje sąsiadujących z Rosią 16 miasteczek i osad handlowych, – stron 205.
3. Dzieje pozostałych 23 osad handlowych i miasteczek pow. wołkowyskiego, – stron 226.
4. Dzieje miasta Świsłoczy, – stron 201.
5. Dzieje Wołkowyska i jego powiatu do 1939 r., – stron 300.

6. Dzieje Wołkowyska i jego powiatu – wyznania i lata II wojny światowej, – stron 187.
7. Dzieje Wołkowyska i jego powiatu – dwory (dotyczy 83 dworów), z uzupełniami, – około 230 stron.
8. Dzieje Wołkowyska i jego powiatu – kościoły (dotyczy 26 kościołów), – około 230 stron.
9. Dzieje Wołkowyska – cmentarze, kultura duchowa i materialna, bajki i legendy, anegdota, – około 200 stron.
10. Dzieje 8 miasteczek sąsiadujących z powiatem wołkowyskim, – około 150 stron.
11. Dzieje dalszych 3 miasteczek sąsiadujących z pow. wołkowyskim, – około 90 stron.

Materiały do słownika historyczno-geograficznego miejscowości powiatu wołkowyskiego.

12. Od Abramowszczyzna do Czyżewicze – około 100 stron.
13. Od Dąbrowa do Izabelin – około 100 stron.
14. Od Jackowszczyzna do Kuziewicz – około 100 stron.
15. Od Łachowa do Łyskowa – około 100 stron.
16. Od Maciejowej Góry do Myśluki – około 100 stron.
17. Od Namejki do Ożyhary – około 100 stron.
18. Od Pacewicze do Puszcza Narewska – około 100 stron.
19. Od Rabinówka do Roś – około 100 stron.
20. Od Roś do Sokolniki – około 100 stron.
21. Od Śwniniarki do Świsłocz – około 100 stron.
22. Od Tadzina do Wygoda – około 100 stron.
23. Od Zabawa do Żytorodź – około 100 stron.
24. Wspomnienia. Dzieje rodziny, – 285 stron.
25. Wspomnienia. Lata szkolne i konspiracja akowska, – 292 strony.
26. Wspomnienia. W Gorzowie, – 275 stron.

27. Wspomnienia. W Gorzowie, – 227 stron.
28. Wspomnienia. W wersji rękopisu i w wersji poprawionej, maszynopisie od lat 1955 do 1992 – łącznie 7 tomów.
29. Oprawiony zbiór artykułów drukowanych w 1947 roku w „Słowie Polskim”. Były to korespondencje z Gorzowa.
30. Wykaz publikacji zawierający 66 pozycji.

W zbiorach W. Karpyzy znajduje się także 12 teczek listów z osobami współpracującymi przy opracowywaniu tematów wymienionych wyżej, które nie znalazły się jako załączniki przy poszczególnych zagadnieniach. Są tu między innymi listy żony Ksawerego Pruszyńskiego pani Marii Pruszyńskiej z USA.

